

UZ PNEUMATOLOGIJU SV. LUKE

Dr. Ivan Golub

Luku bismo mogli nazvati povjesnikom djelovanja Duha Svetoga, Ivana bilježiteljem Isusovih riječi o Duhu istine, a Pavla teologom Duha Gospodnjega. Ovime dajemo sasvim kratku bilješku uz Lukinu pneumatologiju.

Luka, čovjek istančana povijesnog osjećanja, nošen snagom Duha Svetoga, crta Mesiju-Pomazanika i njegovo mesijansko djelo, Crkvu, kao put kroz vrijeme. Duh Sveti je djelatno prisutan već u događajima što prethode rođenju Mesijinu: anđeo poručuje Zahariji da će se preteča Mesijin »napuniti Duhom Svetim još u majčinoj utrobi« (Lk 1, 15); Pretečina majka Elizabeta »napuni se Duhom Svetim« (Lk 1, 41); Zaharija, otac Ivana Preteče, »napuni se Duha Svetoga te proročanski progovori« (Lk 1, 67). Duh Sveti posebno je prisutan u djelu Mesijinu: »Duh Sveti« — veli anđeo Mariji — »sići će na te i sila Previšnjega će to osjeniti; zato će se dijete koje ćeš ti roditi zvati sveto: Sin Božji« (Lk 1, 35). Prije no što Isus započne proglašivati Radosnu vijest, »siđe na njega Duh Sveti« (Lk 3, 22). Nakon kušnji u pustinji »Isus se vrati sa silom Duha Svetoga u Galileju« (Lk 4, 14). Značajno je, kako piše Luka, da Isus proglas Radosne vijesti povezuje s prizivom na Duha Svetoga koji je na njemu:

»Pruže mu svitak proroka Izaije. Kad ga razmota, namjeri se na mjesto gdje je bilo pisano:

*— Na meni je Duh Gospodnji,
jer me je pomazao.*

*Poslao me da donesem Radosnu vijest
siromasima,*

*da navijestim oslobođenje zarobljenicima
i povraćanje vida slijepcima,*

da oslobodim potlačene,

da proglasim godinu milosti Gospodnje.

Smota svitak, povrati ga poslužniku pa sjedne. Oči sviju u sinagogi bijahu uprte u nj. On im progovori:

— *Danas se ovo Pismo, koje ste čuli svojim ušima, ispunilo.*» (Lk 4, 17—21.)

U svjetlu ove velike Isusove mesijanske proklamacije što se zbila u Nazaretu, Lukino se prikazivanje čitava Isusova djela naviještanja Radosne vijesti, oslobađanja i čudesnog djelovanja ukazuje kao snaga Duha koji je na Mesiji-Pomazaniku. Isusovo djelo, prema Luki, djelo je nošeno impulsom Duha Svetoga: »Luka ne prikazuje Duha Svetoga« —zapaža I. de la Potterie — »kao začetnika unutarnjeg posvećenja, ni s obzirom na Isusa ni s obzirom na učenike, već radije kao silu (dynamis) koja tjera na propovijedanje Evanđelja.«¹ Duh je pokretač na akciju.

Duh je, nadalje, u Lukinu Evanđelju i Djelima apostolskim označen kao vatra koja podžize. Onaj tekst s riječima Ivana Krstitelja o Isusu: »On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem« (Lk 3, 16) znači, kako pokazuje de la Potterie: On će vas krstiti Duhom Svetim koji je oganj.² U tom smislu treba razumjeti i Isusovu riječ: »Došao sam da bacim oganj na zemlju« (Lk 12, 49). Oganj što ga je Isus došao baciti na zemlju jest Duh Sveti kojega je Isus već svojim riječima na neki način »bacao«, no kojega je na apostole »bacio« pošto je uzašao k Ocu.³ Značajno je da Luka u Djelima bilježi da je Duh Sveti sišao kao vihar i da su se pokazali plamenovi nad onima nad koje je sišao (Dj 2, 3).

Kao što je Duh Gospodnji bio na Isusu iz Nazareta da javlja Radosnu vijest, tako je on poslije Duhova i na Crkvi da ona tu vijest nastavi proglašavati. Luka, koji je u Evanđelju povezo Isusovo djelovanje s Duhom Svetim, u Djelima djelovanje Crkve prikazuje kao nešto što je nošeno silom i ognjem Duha. Duh pokreće na djelovanje apostole, on ih na skretnicama vremena nadahnjuje što treba da čine. Nadahnjuje Filipa da se pridruži putniku Etiopljaninu (Dj 8, 29), a kad je Filip izvršio kod njega misiju, Duh ga odvodi na drugo polje djelovanja (Dj 8, 39); Duh potiče Petra da — mimo ustaljenih predaja koje nisu dopuštale Židovu ući pod krov poganina — posjeti dom stotnika Kornelija (Dj 10, 19); Duh nadahnjuje da se Barnabi pridruži i Savao, nekadanji progonitelj Crkve, za djelo naviještanja Radosne vijesti Helenima (Dj 13, 2). — Zanimljivo je uočiti da Duh Barnabi i Pavlu »zabraní propovijedati riječ u Aziji« (Dj 16, 6).

Značajno je što piše Luka za Pavla: »Kad se ovo svrši, namisli Pavao u Duhu da prođe preko Macedonije i Ahaje i da putuje u Jeruzalem. Govorio je: Pošto budem tamo, trebat će mi i Rim vidjeti« (Dj 19, 21—22). Odluka je Pavlovo vlastito razumsko odlučivanje, ali prožeto iskustvenom sviješću o sudjelovanju Duha, koji je vodeća sila cjelokupnog apostolskog pothvata.⁴ A s druge strane, vjerojatno je da su interventi Duha, o kojima je riječ u Djelima, bili posredovani preko »proroka«,⁵ a nije isključeno da su Apostoli i u govoru vremena pre-

¹ DE LA POTTERIE, I, *Excerpta exegetica ex Evangelio Sancti Lucae*, Romae 1963/64, str. 21.

² Nav. dj., str. 26.

³ Nav. dj., str. 28.

⁴ LAMPE, G. W. H., *Holy Spirit, The Interpreter's Dictionary of the Bible*, New York 1962, svéz. II, str. 634.

⁵ Nav. mj.

poznali silu Duha Svetoga, što se vidi iz stanja prve Crkve. U Jeruzalemu izbije progono Crkve. Mnogi su se raspršili, a neki on njih pođuše u Antiohiju. Tu su propovijedali Radosnu vijest, ali isključivo Židovima. No »među njima bijahu neki s Cipra i iz Cirene koji, došavši u Antiohiju, počeh propovijedati i Grcima i navješćivati im kao Radosnu vijest: Isus je Gospodin« (Dj 11, 20). Ljudi su se obraćali Gospodinu. »Vijest o tome dođe do ušiju crkvi u Jeruzalemu; tada poslaše Barnabu u Antiohiju« (Dj 11, 22). Luka registrira stajalište što ga je Barnaba zauzeo prema nastaloj situaciji: »Kad on dođe tamo te vidje učinke Božje milosti, obradova se pa ih sve opominjaše da odlučnim srcem ostanu vjerni Gospodinu« (Dj 11, 23). Značajno je da Luka taj stav Barnabin povezuje s Duhom Svetim: »Bijaše, naime, (Barnaba) dobar čovjek, pun Duha Svetoga i vjere« (Dj 11, 24). Nije bez temelja slutnja da je Barnaba, budući da je bio čovjek vjere, pun Duha Svetoga, razumio govor situacije te je ne samo odobrio naviještanje Radosne vijesti Grcima nego se, štoviše, uputio »u Tarz da potraži Savla« (Dj 11, 25), koji je, helenistički obrazovan, bio podesan za naviještanje Radosne vijesti Grcima.

Ako povučemo paralelu između Lukina Evanđelja i njegovih Djela apostolskih, zapažamo da postoje dva pneumatološka teksta koja, držimo, predstavljaju najavu, napis pojedinog opusa; koja, štoviše, čine jezgru iz koje s jedne strane izrasta Evanđelje, a s druge strane Djela.

Tekst-jezgra Lukina Evanđelja jest tekst o Duhu Gospodnjem koji je na Isusu, navjestitelju Radosne vijesti i osloboditelju (Lk, 4, 17—21), a *nuklearni tekst Djela apostolskih* jest: »Primit ćete snagu kad Duh Sveti dođe na vas pa ćete mi biti svjedoci u Jeruzalemu, u cijeloj Judeji, u Samariji i sve do kraja zemlje (Dj 1, 8).

Lukino je Evanđelje vremensko, povijesno odmatanje nukleusa o Duhu Gospodnjem koji prebiva na Isusu, navjestitelju Radosne vijesti; a Djela apostolska su povijesno, vremensko odmatanje nukleusa o Duhu što dolazi na apostole, svjedoke Kristove. Duh Sveti djeluje kao sila u Isusovu naviještanju Radosne vijesti, a kao sila i oganj u svjedočenju apostola o Kristu.

SUMMARYUM: Spiritus Sancti praesentia in omnibus mysteriis salutis vicissitudinibus luculenter ab evangelista Luca ostenditur. Spiritus Sanctus ut vis impellens, ignis, movens ad actionem salutiferam explicandam apparet, nec solum est vis in gaudio nuntio salutis annuntiando, sed est vis ac ignis apostolos, ut Christi testes fiant, aptos reddendo. Unde nec Ecclesia huius praesentiae experta concipi potest. Conferas duos ad rem momentosos textus: Lc 4, 17—21; AP 1,8.